**A QUALITATIVE RESEARCH ON THE USE OF
INTERNET AND SOCIAL MEDIA IN FOREIGN
LANGUAGE LEARNING**

Yabancı Dil Öğreniminde İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı

Üzerine Nitel Bir Araştırma¹

Emrah ARĞIN²

Mustafa ÇETİNKAYA³

Abstract

Social media is a mass communication tool that enables all kinds of social communication that people need to enter into our lives together with the developments in internet technologies, enabling the simultaneous interaction and fun. Social media users are thought to be composed of individuals who use these channels frequently and effectively. Users often use social media and internet to improve their verbal language skills. In this study, the effects of social media and language learning as a product of internet technologies are examined. In addition, in the process of language learning, it is tried to question in depth which communication experiences are experienced in social media. In this study, in-depth interview technique was applied from qualitative data collection methods and the findings obtained from the interviews were analyzed by conducting content analysis. It has been concluded that social media and internet has a direct impact on language learning and the use of social media for language learning purposes.

KeyWords: Internet, Social Media, Foreign Language Learning.

Öz

Sosyal medya; internet teknolojilerindeki gelişmelerle beraber hayatımıza giren, insanların ihtiyaç duyduğu her türlü sosyal iletişime imkân tanıyan, eğlenceli ve karşılıklı etkileşimin eş zamanlı olmasını sağlayan bir kitle iletişim aracıdır. Sosyal medya kullanıcılarının bu mecraları sık ve etkin şekilde kullanan bireylerden oluştuğu düşünülmektedir. Kullanıcılar sözel dil becerilerini geliştirme amacıyla da sosyal medyayı ve interneti sık bir şekilde kullanmaktadır. Bu çalışmada internet teknolojilerinin bir ürünü olan sosyal medya ve sosyal medyanın dil öğrenimine etkisi incelenmektedir. Ayrıca dil öğrenimi sürecinde sosyal medyada ve internette hangi iletişim deneyimlerinin yaşandığı derinlemesine sorgulanmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği uygulanmış ve görüşmelerden elde edilen bulgular içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır. İnternetin ve sosyal medyanın sahip olduğu özelliklerin ve dil öğrenme amacıyla bu mecraların kullanımının dil öğrenimini doğrudan etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, Yabancı Dil Öğrenimi.

1 Bu çalışma 25-27 Haziran 2019 tarihlerinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde düzenlenen 3.Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuş, çalışmanın özeti sempozyum özet kitapçığında yayınlanmıştır.

2 Arş. Gör. Dr. Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, eargin@firat.edu.tr

3 Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, mustafacetinkaya@hitit.edu.tr

ArticleHistory:

Received

01/08/2019

Received in

revised form

01/08/2019

Accepted

15/12/2019

Availableonline

20/12/2019

Giriş

İletişim gereksinimi, yaşamın tamamında bireyin vazgeçilmezleri arasındadır (Yağbasan ve Çakar, 2006: 609). İletişimin temeli dil üzerine kurulmuştur. Dil öğrenmek günümüzün değişen ve gelişen şartlarında artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle teknoloji ve bilim alanlarındaki gelişmelere uyum sağlama yolunda ilerleyen bireyler için yabancı dil öğrenimi önem arz etmektedir. Özellikle bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin hızlı olması, kitle iletişim araçlarının yaygınlığının ve etkinliğinin artması pek çok alanı olduğu gibi yabancı dil öğrenimini de çok yönlü etkilemekte ve değiştirmektedir.

İnternet ve sağladığı olanaklar insanların hızlı ve etkili bir iletişim sürecine girmelerine; ilgi alanlarını takip edebilmelerine, güncel olayları, eğitim hayatındaki gelişmeleri öğrenmelerine, kendi deneyim ve görüşlerini paylaşmalarına olanak sunmaktadır. Sosyal medya da internetin bu açıdan önemli bir ögesi olarak görülmekte ve günümüz toplumlarındaki insanların iletişim kurma ve bilgi paylaşma biçimini önemli ölçüde etkilemektedir.

İnternet ve sosyal medya araçlarından öğrenme ve öğretim deneyimlerini zenginleştirmek için yükseköğretimdeki öğrenciler, akademisyenler ve kurumlar tarafından faydalanılmaktadır. Araştırmacılara göre, internet ve sosyal medya iletişim becerilerini geliştirir, katılımı ve sosyal bağlılığı genişletip işbirliğine dayalı öğrenmeyi destekler (Akt. Gülbahar vd., 2010: 2).

Bu araştırmanın temel amacı, dil öğrenimi için sosyal medya ve interneti kullanan bireylerin bu mecralardan nasıl faydalandıklarını tespit etmektir. Aynı zamanda kullanıcıların dil öğrenimi için sosyal medya ve internet dışında ne tür faaliyetlerde bulunduklarını tespit etmek araştırmanın amaçları arasındadır. Bu doğrultuda farklı illerden ve farklı meslek gruplarından dil öğrenimi için sosyal medya ve interneti kullanan bireylerle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Elde edilen verilere göre kullanıcılar internet ve sosyal medyayı dil öğrenimi için aktif olarak kullanmakla beraber sosyal medya araçlarını dil öğreniminde yeterli bulmamaktadır.

1. Sosyal Medya

Sosyal medya; topluluklar oluşturmak, sosyal etkileşimler meydana getirmek ve işbirliği gerektiren ortak projeler için alanlar ve imkanlar sunan web 2.0 temelli sitelerdir (Akt. Arğin, 2019: 7). Sosyal medya yada Web. 2.0 tabanlı uygulamalar bilgi paylaşımını birey için kolay ve anlaşılır hale getirir. Bu tür araçlar iletişimi, bilgi paylaşımını ve çevrimiçi sosyalleşmeyi hızlandırır. Bireyler Web. 2.0 tabanlı uygulamaları kullanarak fikirlerini kolayca ifade edebilir, başka insanların görüşlerine ulaşabilir veya bu görüşleri arayabilir ve başkalarıyla bağlantı kurabilirler (Akt. Mondahl ve Razmerita, 2014: 342). Bu ağlara devamlı yeni kullanıcıların katılmasıyla karşılıklı etkileşim artmaktadır. Etkileşimin artması daha fazla kullanıcıyı sosyal medya kullanımına teşvik etmektedir (Arğin, 2018: 70). Ayrıca ses ve video gibi multimedya paylaşımlarla Web. 2.0 tabanlı siteler büyümeye devam etmekte ve öğretme, öğrenme ve değerlendirme için yeni fırsatlar sunmaktadır (Akt. Mondahl ve Razmerita, 2014: 342).

Üretim ve tüketimin daimi bir döngü ile devam edebilmesi için bireylerin eğlence, haz gibi duyulanım alanlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu tür ihtiyaçlara gereksinim duyan günümüz insanı, sosyal ihtiyaçlarını sosyal paylaşım siteleri ile gidermektedir (Karabulut, 2017: 243). Zaman ve mekân sınırlaması olmadan iletişim gerçekleştiği sosyal medya araçları informal öğrenme amacıyla da kullanılmaktadır (Batur, 2014: 6). Günümüzde öğrenme amacıyla sosyal medya araçlarının kullanımı artmıştır. Bu araçlarla kişisel bilgi

yönetimi mümkündür. Kişiselleştirme sayesinde bilgi edinme eğlenceli ve motive edici bir faktör haline gelmiştir.

Sosyal medya araçları dil öğreniminde kullanıcılara “Win-Win Approach” kazan-kazan imkânı sunmaktadır. Başka bir ifadeyle sosyal medya dil öğrenimi için kullananlar arasında kendi kendine motive olan bir öğrenme sisteminin gelişmesini sağlar. Ayrıca sosyal medya ve internet sayesinde dil öğrenimi için coğrafi mesafenin önemi kalmamış ve öğrencilerin öğrenim için yüz yüze eğitimi takip etmek zorunluluğu yoktur (VanDoorn ve Eklund, 2013: 1-2).

Togay vd. (2013) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin büyük bir bölümünün eğitim süreçlerinde medya araçlarının kullanımının, gerekli, kolay ve faydalı olduğunu aynı zamanda başarılarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Sarsar vd. (2015) araştırmalarında öğrenme-öğretme süreçlerinde sosyal medya kullanımını incelemiş ve bu araçların verimli aynı zamanda da gerekli olduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin sosyal medya araçlarını eğitim ortamında kullanılması öğrencilerin keyif almasını, doyum sağlamasını ve başarıya ilişkin olumlu yönde etkilenmesini sağladığı tespit edilmiştir. Öztürk ve Talas (2015) ise yaptıkları araştırmada sosyal medya araçlarının eğitimde etkileşimi arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bireyler sosyal medya ve internet aracılığıyla çevrimiçi sohbet yaparak, hızlı ve kolay şekilde bu mecralardan faydalanarak dil öğrenimini gerçekleştirmektedirler. Özellikle sosyal medyanın ücretsiz olması ve yaygın kullanılıyor olması bireyleri bu mecraları dil öğrenimi içinde kullanmasını sağlamaktadır.

2. Yabancı Dil Öğrenimi ve İnternet

İnternet son zamanlarda en hızlı gelişme gösteren bir olgudur. Toplumun hangi kesiminde olursa olunsun, herkes az ya da çok internet hakkında bir bilgiye sahiptir. İnternet teknolojisi, özellikleri itibariyle geleneksel kitle iletişim araçlarından radikal olarak ayrılmaktadır (Şener, 2018: 25). İnternet teknolojisi günümüzde gelişerek cep telefonlarıyla ulaşım sağlanabilecek bir yapıya kavuşmuştur. Değişen bu teknoloji eğitim amacıyla da sıklıkla kullanılmaktadır.

Yabancı dil eğitiminde “dinleme, okuma, konuşma ve yazma” olmak üzere dört temel beceri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Söz konusu olan bu dört beceri iki gruba ayrılmaktadır. Buna göre dinleme ve okuma becerilerinde alıcı konumunda olan birey, konuşma ve yazma becerilerinde ise üretici konumdadır. Öğrenilen dili doğru kullanmak için bu dört temel dil becerisinin edinilmesi gerekmektedir. Her bir beceri diğeriyle yakından ilgilidir (Akt. Korkmazer vd., 2014: 733). Bilgisayar ve internet destekli dil öğrenimi bu dört süreci desteklemektedir. Özellikle internet ve sosyal medya araçları sayesinde kullanıcılar konuşma ve yazma imkânına kavuşup üretici konumunda olabilmektedir.

Bilgisayar ve internetin hayatımıza girdiği andan itibaren öğrenim süreçlerini kökünden değiştiren gelişmeler olmaya başlamıştır (Çalışkan, 2019: 32). Bilgisayar destekli yabancı dil öğrenimi 60’lı yılların büyük bilgisayar donanımlarında gerçekleştirilen ilk uygulamalara kadar uzanan, 60 yıla yakın bir geçmişe sahiptir. Bu altmış yıllık dönemde bilgisayar endüstrisindeki gelişmelere paralel olarak dil öğrenimi de ilgili dönemin donanım gelişmelerine göre şekil almıştır. İlk kişisel bilgisayarın üretildiği 1980 yılından 90’lı yıllar arasında ki on yılda kişisel bilgisayarlarda çalışmak üzere geliştirilen ve disketler üzerinden dağıtılabilen dil öğrenim uygulamaları geliştirilmiştir. 90’lı yıllarda ise yine kişisel bilgisayarlarda kullanılmak üzere CD/DVD üzerinden paylaşılabilen dil

öğrenim yazılımları geliştirilmiştir (Alyaz ve Akyıldız, 2017: 132). 2007 yılından sonra taşınabilir cihazların (telefon, tablet) gelişimiyle bilgisayar destekli dil öğrenim uygulamalarının mobil sürümleri geliştirilmiş ve uygulamalar sanal mağazalar üzerinden sunulmaya başlanmıştır. Mobil uygulamalar son zamanlarda dil öğrenimi için yaygın olarak kullanılsa da internet ve sosyal medya araçları da dil öğreniminde yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir.

İnternet teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte online oynanan dijital oyunlar da dil öğrenimi için yaygın olarak bireyler tarafından kullanılmaktadır. Online oyunların sosyal medya platform gibi kullanılması, karşılıklı etkileşimi gerektirmesi gibi nedenlerle dijital oyunlar dil öğrenimi amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır.

Etkili bir dil öğrenmenin sıkıcılıktan uzak olması ve eğlenceli bir aktivite olması gerekmektedir. Çünkü dil öğrenimi uzun soluklu bir çabayı gerektirir. Çaba gerektiren bu uzun vadeli sürece internet, sosyal medya ve dijital oyunlar gibi ortamların dahil edilmesi dil öğrenimini kolaylaştıracaktır (Aydın, 2014: 72-74). Dil öğrenme sürecine bu ortamların dahil edilmesi öğrencilerin dil öğrenmeye dönük gayretlerini destekler ve dil öğrenimini kolaylaştırır.

Öğrenme sürecindeki birey hayatı kavramsal olarak değil görsel olarak deneyimleyebilmelidir. (Köse ve Karabulut, 2017: 412). Ancak bu şekilde öğrenme süreci desteklenebilir. İnternet ve sosyal medya araçları da bu tür deneyime imkan sağlamaktadır.

3.YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Nitel araştırma yöntemiyle hareket edilen bu araştırma; olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) çalışması modeliyle desenlenmiştir. Olgubilim araştırması birkaç kişinin bir fenomen veya bir durumla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını taşımaktadır (Creswell, 2018: 97). Olgubilim araştırmalarında verilerin analizi, anlamları ve deneyimleri ortaya çıkarmaya yöneliktir. Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 74-75). Dolayısıyla yabancı dil öğreniminde internet ve sosyal medya kullanımı olgusunun incelenmesinde olgubilim deseni kullanılmış ve katılımcılarla görüşme yapılmıştır.

Alanyazında genellikle iki görüşme tekniğinden söz edilmektedir. Birinci görüşme tekniğinde, önceden belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtlardan oluşmaktadır ve "yapılandırılmış görüşme" olarak tanımlanmaktadır. İkinci görüşme tekniği ise açık uçlu sorulardan oluşan "yarı yapılandırılmış görüşme" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 120). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorular esnekler. Katılımcılardan daha çok spesifik bilgiler toplama amaçlanmaktadır. Bu yöntemle görüşme yapılan kişinin duygu, tecrübe, bilgi ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılar (McCracken, 1988: 9). Briggs, yarı yapılandırılmış görüşmenin sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama yöntemi olduğunu ileri sürmekte ve bu durumun temel sebebini ise bu yöntemin bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, düşüncelerine, duygu ve inançlarına dönük bilgi sağlamada oldukça etkili bir yöntem olduğunu ifade etmektedir (Akt. Koç, 2017: 72).

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile konunun amacına uygun açık uçlu sorular sorulmuştur. Soruların birbirini mantıklı bir şekilde tamamlayacak şekilde düzenlenmiştir. Görüşmeler esnek şekilde düzenlenmiş ve mevcut duruma göre şekillendirilmiştir. Katılımcılar kişisel olarak hiç bir şekilde eleştirilmemiş ve yanlış

anlaşılmalari önlemek için ifadeler tekrarlanmıştır. Katılımcılar benzer özelliklere sahip dil öğrenimi için interneti ve sosyal medyayı kullanan bireylerden oluşturulmuştur. Bu araştırmada yukarıdaki literatür taraması bağlamında aşağıda sıralanan sorular cevaplanmaya çalışılmıştır:

Araştırma Sorusu 1: Katılımcıların sosyal medyada ve internette geçirdikleri süre ne kadardır?

Araştırma Sorusu 2: Katılımcıların dil öğrenimi için interneti tercih etme nedeni nedir?

Araştırma Sorusu 3: Katılımcılar dil öğrenimi için herhangi bir eğitim sitesini kullanıyorlar mı?

Araştırma Sorusu 4: Katılımcılara göre dil öğrenimi için sosyal medya yeterli bir platform mudur ve katılımcılar dil öğreniminde sosyal medyadan nasıl faydalaniyorlar?

Araştırma Sorusu 5: Dil öğrenimi için internet ve sosyal medya dışında ne tür faaliyetler yapılmaktadır?

3.2. Çalışma Kümesi

Araştırmanın çalışma kümesini, yabancı dil öğrenimi için internet ve sosyal medya kullanan aynı zamanda dil bilgisini geliştirmek için internet ve sosyal medya araçlarını kullanan bireyler oluşturmaktadır.

Olgubilim araştırmada örneklem seçim stratejileri oldukça dar aralıktadır. Bütün katılımcıların çalışılan olguya yönelik deneyimlerinin olması şarttır (Creswell, 2018: 155). Bu araştırmada da dil öğrenimi için sosyal medya ve internetin kullanılması temel olgu olarak benimsenmiştir.

Araştırma kapsamında 25 kişiyle görüşülmüştür. Bu görüşmeler amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile seçilen Manisa, Çorum ve Elazığ'da yaşayan bireylerle yapılmıştır. Örneklem grubunun Türkiye'nin üç farklı bölgesinden, farklı ekonomik ve sosyal sınıfı oluşturan ve dil öğrenimi için internet ve sosyal medyayı kullanan bireylerden oluşmasına özen gösterilmiştir.

Çalışma kümesinin oluşturulması için kullanılan ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü kapsayan durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçütleri araştırmacı tarafından hazırlanabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 112). Creswell, (2018: 158) ise ölçüt örnekleme için amaca uygun unsurların eklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

3.3. Görüşme Uygulaması ve Verilerin Toplanması

Görüşmeler, 01.02.2019 / 01.06.2019 tarihleri arasında Manisa, Çorum ve Elazığ'da 25 internet ve sosyal medya kullanıcısı ile gerçekleşmiştir. Denekler yabancı dil öğrenimi için interneti ve sosyal medyayı aktif kullanan bireylerden oluşmaktadır.

Görüşmeler ortalama 20-35 dakika aralığında sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme formu yaklaşımına göre hazırlanarak soruların yanıtları ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Her kayıt sonrası gerçekleştirilen görüşme, ses kayıtlarındaki aslına uygun bir biçimde yazıya geçirilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın; birinci sorusu "Katılımcıların sosyal medyada ve internette geçirdikleri süre ne kadardır?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını öğrenebilmek için Tablo 1'de

katılımcıların sosyal medya ve internette geçirdikleri süreler ile demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: Kişilerin Sosyal Medya ve İnternette Geçirdikleri Süreler ile Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Aylık Gelir	Eğitim Durumu	İnternette Geçirilen S.	Sosyal Medyada G.S
1. Katılımcı	Kadın	27	İhracat Uzmanı	3.000 TL	Y. Lisans	4 Saat	2 Saat
2. Katılımcı	Erkek	32	Öğretmen	4.500 TL	Lisans	5 Saat	1 Saat
3. Katılımcı	Kadın	30	Kimya Mühendisi	2.020 TL	Y. Lisans	5 Saat	2 Saat
4. Katılımcı	Erkek	28	Bilgisayar Teknisyeni	4.000 TL	Lisans	2 Saat	30 Dakika
5. Katılımcı	Kadın	28	Bilgisayar Mühendisi	İşsiz	Y. Lisans	4 Saat	3 Saat
6. Katılımcı	Kadın	32	Öğretim Görevlisi	5.400 TL	Doktora	2 Saat	1 Saat
7. Katılımcı	Erkek	43	Öğretmen	6.000 TL	Lisans	1,5 Saat	1 Saat
8. Katılımcı	Kadın	48	Müdür Yardımcısı	7.000 TL	Lisans	15 Saat	2 Saat
9. Katılımcı	Kadın	35	Öğretmen	10.000 TL	Y. Lisans	4 Saat	1 Saat
10. Katılımcı	Erkek	36	Arş. Görevlisi	6.500 TL	Doktora	4 Saat	1 Saat
11. Katılımcı	Erkek	23	Öğrenci	500 TL	Lisans	3 Saat	1 Saat
12. Katılımcı	Kadın	22	Öğrenci	500 TL	Lisans	7 Saat	4 Saat
13. Katılımcı	Kadın	35	Öğretmen	4.000 TL	Lisans	4 Saat	4 Saat
14. Katılımcı	Kadın	34	Öğretmen	3.000 TL	Lisans	10 Saat	5 Saat
15. Katılımcı	Erkek	30	Özel Sektör	3.000 TL	Lise	12 Saat	2 Saat
16. Katılımcı	Erkek	28	Arş. Görevlisi	6.000 TL	Y. Lisans	8 Saat	1 Saat
17. Katılımcı	Erkek	42	Memur	4.500 TL	Lisans	5 Saat	2 Saat
18. Katılımcı	Kadın	30	Sekreter	2.100 TL	Y. Lisans	4 Saat	3 Saat
19. Katılımcı	Kadın	22	Öğrenci	500 TL	Lisans	3 Saat	2 Saat
20. Katılımcı	Erkek	25	Öğrenci	1500 TL	Lisans	3 Saat	2 Saat
21. Katılımcı	Erkek	37	Öğretim Görevlisi	8.000 TL	Y. Lisans	1,5 Saat	20 Dakika
22. Katılımcı	Erkek	40	Öğretim Görevlisi	6.000 TL	Y. Lisans	3 Saat	3 Saat
23. Katılımcı	Erkek	34	Öğretim Görevlisi	6.500 TL	Lisans	2,5 Saat	2 Saat
24. Katılımcı	Erkek	33	Öğretim Görevlisi	5.800 TL	Y. Lisans	3 Saat	2 Saat
25. Katılımcı	Kadın	27	Öğretim Görevlisi	5.000 TL	Y. Lisans	1 Saat	30 Dakika

Tablo 1'de görüşmecilerin yaş, cinsiyet, meslek, aylık gelir ve eğitim gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Katılımcıların hepsi en az bir lisans derecesine sahiptir. Katılımcılardan dört kişi öğrenci statüsündeyken sadece bilgisayar mühendisi olan bir katılımcı çalışmamaktadır. Diğer katılımcılar düzenli işlerde çalışmaktadır. Katılımcıların 12'si bayan 13'ü erkektir. Bütün katılımcılar interneti ve sosyal medyayı aktif kullanmaktadır.

Araştırmanın; ikinci sorusu "Katılımcıların dil öğrenimi için interneti tercih etme nedeni nedir?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını öğrenebilmek yapılan görüşmede "**Dil Öğrenimi için internetten nasıl faydalanıyorsunuz?**" şeklindeki soruya katılımcılardan alınan değerlendirmeler şu şekildedir:

1. Katılımcı; "Ücret ödeyerek online video dersi izliyorum." **2. Katılımcı;** "Eğitim sitelerini takip ediyorum." **3. Katılımcı;** "Youtube'de eğitim videolarını izliyorum, online video dersi satın aldım." **4. Katılımcı;** "Google translate kullanıyorum." **5. Katılımcı;** "Dil sınavları için online video kursu alıyorum." **6. Katılımcı;** "Online ders alıyorum." **7. Katılımcı;** "Google translate kullanıyorum." **8. Katılımcı;** "Kelime Öğreniyorum." **9. Katılımcı;** "Online kurs alıyorum ve online test çözüyorum." **10. Katılımcı;** "Online film ve haber izliyorum. Radyo dinliyorum. Kelime oyunu oynuyorum ve yabancı haber sitelerini takip ediyorum." **11. Katılımcı;** "Yabancı haber ajanslarını takip ediyorum. Sosyal medyada dil öğrenimiyle ilgili sayfaları takip ediyorum. Eğitim videolarını izliyorum" **12. Katılımcı;** "Görüntülü sohbet ederek dil bilgimi geliştirmeye çalışıyorum" **13. Katılımcı;** "Google translate kullanıyorum"

ve online sohbet ediyorum.” **14. Katılımcı;**“Youtube’den eğitim videolarını izliyorum ve online kurs alıyorum.” **15. Katılımcı;**“Google translate kullanıyorum.” **16. Katılımcı;**“İzlediğim film veya dizilerden anlamadığım bir kelime için Google translate kullanıyorum.” **17. Katılımcı;**“Online sohbet yaparak dil bilgimi geliştirmeye çalışıyorum.” **18. Katılımcı;**“Online kurs alıyorum ve mobil uygulamaları kullanıyorum.” **19. Katılımcı;**“Müzik dinliyorum ve dizi izliyorum.” **20. Katılımcı;**“Google translate kullanıyorum.” **21. Katılımcı;**“Online kurs alıyorum.” **22. Katılımcı;**“Online kurs alıyorum.” **23. Katılımcı;**“Online kurs alıyorum ve yabancı siteler ile yayınları takip ediyorum.” **24. Katılımcı;**“Online kurs alarak ve sosyal medyadaki fenomen hocaları takip ediyorum.” **25. Katılımcı;**“Online kurs alıyorum.”

Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların % 56 dil öğrenimi için online kurs alarak bir eğitim sitesini kullandıklarını ifade etmiştir. Aynı şekilde katılımcıların %24’ü Google translate kullandıklarını söylemiştir. Genel olarak baktığımızda Youtube’den video izleme ve online derslerde video izleyerek dil öğrenmeye çalışma yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın; üçüncü sorusu “Katılımcılar dil öğrenimi için herhangi bir eğitim sitesini kullanıyorlar mı?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını öğrenebilmek yapılan görüşmede **“Dil öğrenimi için herhangi bir eğitim sitesini kullanıyor musunuz?, Dil öğrenimi için eğitim sitesinde ne kadar zaman geçiriyorsunuz, Bu eğitim sitesine ücret ödediniz mi? ve Dil öğrenimi için kullandığınız eğitim sitelerini faydalı buldunuz mu?”**şeklindeki sorulara katılımcılardan alınan değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 2: Görüşme Yapılan Kişilerin Dil Öğrenimi İçin Eğitim Sitesi Kullanım Durumları

	Dil öğrenimi için herhangi bir eğitim sitesini kullanıyor musunuz?	Dil öğrenimi için eğitim sitesinde ne kadar zaman geçiriyorsunuz?	Bu eğitim sitesine ücret ödediniz mi?	Dil öğrenimi için kullandığınız eğitim sitelerini faydalı buldunuz mu?
1. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet. Oldukça faydalılar.
2. Katılımcı	Evet	1 Saat	Hayır	Evet
3. Katılımcı	Bazen	1 Saat	Evet	Hayır
4. Katılımcı	Hayır	---	---	---
5. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet
6. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet
7. Katılımcı	Hayır	---	---	---
8. Katılımcı	Hayır	---	---	---
9. Katılımcı	Evet	2 Saat	Evet	Evet
10. Katılımcı	Hayır	---	---	---
11. Katılımcı	Hayır	---	---	---
12. Katılımcı	Evet	2 Saat	Evet	Evet
13. Katılımcı	Hayır	---	---	---
14. Katılımcı	Evet	1-2 Saat	Hayır	Kısmen
15. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet
16. Katılımcı	Hayır	---	---	---
17. Katılımcı	Hayır	---	---	---
18. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet
19. Katılımcı	Hayır	---	---	---
20. Katılımcı	Hayır	---	---	---
21. Katılımcı	Evet	1 Saat	Evet	Evet
22. Katılımcı	Evet	2-3 Saat	Evet	Evet
23. Katılımcı	Evet	2 Saat	Evet	Evet
24. Katılımcı	Evet	1 Saat	Evet	Evet
25. Katılımcı	Evet	3 Saat	Evet	Evet

Dil öğrenimi için eğitim sitesini kullanan 15 kişiden 13 kişi dil öğrenimi için kullandıkları siteleri faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda bu 13 kişi eğitim sitelerine ücret ödeyerek faydalanmışlardır. Eğitim sitesini bazen kullanan 3. katılımcı ücret ödemiş ve eğitim sitesinden memnun kalmamıştır. 14. katılımcı ise kullandığı eğitim sitesine ücret ödememiş ve kullandığı siteyi kısmen faydalı olarak tanımlamıştır. Eğitim sitelerini kullanan katılımcılar günlük olarak 1 ile 3 saat aralığında bu sitelerde zaman geçirmektedir. Genel olarak baktığımızda eğitim sitesi kullanan ve eğitim sitesi için ücret ödeyen katılımcılar bu türdeki siteleri faydalı bulmuşlardır.

Araştırmanın; dördüncü sorusu “Katılımcılara göre dil öğrenimi için sosyal medya yeterli bir platform mudur ve katılımcılar dil öğreniminde sosyal medyadan nasıl faydalanıyorlar?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını öğrenebilmek yapılan görüşmede **“Dil öğrenimi için sosyal medyayı kullanıyor musunuz?, Kullanıyorsanız sosyal medyadan nasıl faydalanıyorsunuz?, Dil öğrenimi için sosyal medya uygun bir platform mudur?”** şeklindeki sorulara katılımcılardan alınan değerlendirmeler şu şekildedir:

1. Katılımcı; “Evet. Sosyal medyada takip ettiğim sayfalar var. Dille ilgili bilgiler sürekli gözümün önünde dursun diye takip ettiğim sayfalar var. Sosyal medya aracılığıyla zamandan ve mekândan tasarruf ediyorum. Kursa gitmek yerine sosyal medyada daha evimin ortamında daha rahat çalışıyorum..” **2. Katılımcı;** “Kullanmıyorum.” **3. Katılımcı;** “Bezen kullanıyorum. Sosyal medyayı pratik yapma açısından uygun bir platform olarak görüyorum” **4. Katılımcı;** “Kullanmıyorum.” **5. Katılımcı;** “Instagram’ı kullanıyorum. Kelime paylaşan sayfaları takip edip kelime öğrenmeye çalışıyorum. Vaktimizin çoğunu sosyal medyada geçirdiğimiz için yabancı dille ilgili paylaşımlara denk geliyoruz. Bu sayede kelimelerin akılda kalıcılığı artıyor” **6. Katılımcı;** “Kullanmıyorum.” **7. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Dil sitelerini takip ediyorum” **8. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Dil eğitimi programını takip ediyorum. Bu sayede anında erişim sağlayıp cevap alabiliyorum.” **9. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Kurs arkadaşlarımla soru paylaşımı yapıyorum. Dil öğrenimi için sosyal medya yardımcı bir araçtır.” **10. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Yabancı kullanıcıların paylaşımlarını takip ederek faydalanıyorum. Sosyal medyanın ücretsiz olması, zaman ve mekân sınırlaması olmadan kullanılması benim için sosyal medyayı cazip kılıyor.” **11. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Yabancı sayfaları takip ediyorum. Video izliyorum. Yabancılarla sohbet ediyorum. Sosyal medya ile dil öğrenimi daha kalıcı ve kolay.” **12. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Çeviri ve kelime sayfalarını takip ediyorum.” **13. Katılımcı;** “Ara sıra kullanıyorum. Çeviri ve sözlük amacıyla kullanıyorum. Sosyal medyaya kolay ulaşabildiğim için tercih ediyorum” **14. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Telaffuz sayfalarını takip ediyorum. Telaffuz ağırlıklı siteler birebir tekrar şansı veriyor. Bu nedenle uygun platformlardır.” **15. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Bir uygulama üzerinden sohbet ederek kullanıyorum. Sanal sohbet robotunu kullanıyorum. Sosyal medya dil öğrenimi için uygun bir platform değil. Çünkü yeterli değil.” **16. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Almanca öğrenebilmek için videolar izliyorum. Komik şeyleri takip ediyorum. Takip ettiğim yabancı sanatçılar ve eğlence sayfaları var. Sosyal medya dil öğrenimi için uygun bir platformdur. Çünkü yabancı dili kullananlarla sohbet etme imkânı buluyorum.” **17. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Yabancı dili kullananlarla sohbet ederek dilimi geliştirmeye çalışıyorum. Sosyal medyanın eğlenceli bir ortam olduğu için dil öğrenimine çok uygun olduğunu düşünüyorum.” **18. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Eğitim kurumlarının sosyal medya sayfalarını takip ediyorum. Kelime öğrenimine yönelik sayfaları takip ediyorum. Sosyal medya dil öğrenimi için çok uygun bir platformdur. Çünkü çok güzel ve insanlar tamamıyla orada.” **19. Katılımcı;** “Kullanıyorum. İngilizce sayfaları takip ediyorum.” **20. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Günlük kelime ve cümle paylaşan hesaplardan faydalanıyorum. Sosyal

medya dil öğrenimi için uygun bir platformdur. Çünkü zaman kazanmak için sosyal medya araçlarını kullanmalıyız.” **21. Katılımcı;** “Kullanmıyorum.” **22. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Günlük kelime ve cümle paylaşan hesaplardan faydalaniyorum. Sosyal medya dil öğrenimi için uygun bir platformdur.” **23. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Yabancı haber sayfalarını takip ederek kullanıyorum. Sosyal medya dil öğrenimi için destekleyici olarak kullanılmalıdır. Dil öğrenimi için yeterli değildir.” **24. Katılımcı;** “Kullanıyorum. Fenomen hocaların sayfalarını ve kursların sayfalarını takip ediyorum. Sosyal medya dil öğrenimi için uygun bir platformdur.” **25. Katılımcı;** “Kullanmıyorum.”

Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların % 80'i dil öğrenimi için sosyal medyayı kullandıklarını ifade etmiştir. Dil öğrenimi için sosyal medya kullanımı eğitim sitesi kullanımından daha yaygındır. Katılımcılar eğitim sitelerinin çoğunun ücretli olduğunu bu nedenle de sosyal medyayı daha yaygın kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal medyayı kullananlar genellikle kelime ve cümle paylaşan sayfaları takip etmektedir. Sadece üç kişi sohbet amacıyla sosyal medyada dil öğrenimi için kullanmaktadır. Dil öğrenimi için sosyal medyayı kullandığını söyleyen katılımcılar, sosyal medyanın en kolay ulaşılabilir olmasını neden göstermiştir. Sosyal medyayı yardımcı bir araç olarak nitelendirip, zaman tasarrufu yaptıklarını vurgulamışlardır.

Araştırmanın; beşinci sorusu “Dil öğrenimi için internet ve sosyal medya dışında ne tür faaliyetler yapılmaktadır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını öğrenebilmek yapılan görüşmede “**Yabancı dil öğrenimi için internet ve sosyal medya kullanımı dışında neler yapıyorsunuz?**” şeklindeki soruya katılımcılardan alınan değerlendirmeler şu şekildedir:

1. Katılımcı; “Genelde kitap okuyorum. Soru çözüyorum. Altyazılı film izliyorum.” **2. Katılımcı;** “Mektup arkadaşlarım var. Onlarla yazışıyorum.” **3. Katılımcı;** “Yabancı arkadaşlarımla sohbet ediyorum.” **4. Katılımcı;** “Dil kursuna gidiyorum.” **5. Katılımcı;** “Makale çevirisi yapıyorum. İngilizce kitap okumaya çalışıyorum.” **6. Katılımcı;** “Yabancılarla sohbet ediyorum.” **7. Katılımcı;** “Çeviri programları kullanıyorum.” **8. Katılımcı;** “Dizi izliyorum. Kitaptan çalışıyorum.” **9. Katılımcı;** “Yabancı haber kanallarını takip ediyorum.” **10. Katılımcı;** “Film izliyorum. Radyo dinliyorum. Yabancı arkadaşlarımla sohbet ediyorum.” **11. Katılımcı;** “Soru çözüyorum. Altyazılı film izliyorum.” **12. Katılımcı;** “Hikaye kitapları çeviriyorum. Müzik dinliyorum.” **13. Katılımcı;** “Kitaplardan ve sözlüklerden faydalaniyorum.” **14. Katılımcı;** “Herhangi bir şey yapmıyorum.” **15. Katılımcı;** “Eğitim setlerini kullanıyorum. Dil kursuna gidiyorum.” **16. Katılımcı;** “Oyun oynuyorum. Dizi ve film izliyorum. Kitap okuyorum.” **17. Katılımcı;** “Eğitim setlerini kullanıyorum. Kelime ezberliyorum.” **18. Katılımcı;** “Eğitim setlerini kullanıyorum. Soru bankalarını kullanıyorum.” **19. Katılımcı;** “Kursa gidiyorum.” **20. Katılımcı;** “Herhangi bir çabam yok.” **21. Katılımcı;** “Herhangi bir çabam yok.” **22. Katılımcı;** “Herhangi bir şey yapmıyorum.” **23. Katılımcı;** “Herhangi bir şey yapmıyorum.” **24. Katılımcı;** “Yabancı TV kanallarını takip ediyorum. Yabancı dildeki sempozyumları takip ediyorum. Yurt dışına çıkıp insanlarla iletişim kuruyorum.” **25. Katılımcı;** “Eğitim setlerini kullanıyorum.”

Katılımcılar internet ve sosyal medyanın dışında genellikle kursa giderek, eğitim setlerini kullanarak ve dizi film izleyerek dil öğrenimi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Görsel öğelerin dil öğrenimi için oldukça yaygın olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Özellikle dizi ve film izleme, online da olsa internet dışında da olsa, yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu sonuçlara göre dil öğrenimi gerçekleştirmeye çalışan bireyler yazılı kaynaklardan çok görsel öğeleri kullanmayı tercih etmektedir. Aynı şekilde Youtube’de dil öğrenimi için yaygın olarak kullanılmaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yeni iletişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle beraber eğitim için de bu teknolojilerden faydalanılmaya başlanmıştır. İnternet ve sosyal medyanın günümüzdeki en yaygın kullanım alanlarından biri de eğitimidir. İnternet ve sosyal medyanın ücretsiz olması ve kolay ulaşılabilir olması dil öğrenimi için bu mecraları sık kullanılır hale getirmektedir. Aynı şekilde dil eğitimi veren kuruluşlar ve eğitimciler internet aracılığıyla daha geniş kitlelere, daha kolay şekilde ulaşarak daha fazla etkinlik kazanmaktadır. Bu bağlamda internet hem dil öğrenimi için kullananlar açısından hem de dil eğitimi veren kuruluş ve kişiler tarafından önemli bir araç konumuna gelmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen bireyler dil öğrenimi için sosyal medyayı aktif olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal medya dil öğrenimi için tamamlayıcı bir unsur olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar sosyal medyanın dil öğrenimi için yeterli olmayacağını ifade etmişlerdir. İnternetteki ve sosyal medyada kullanılan yabancı dilin kendine göre kuralları olduğunu ve bu kuralların sadece online iletişimde kullanıldığını yüz yüze iletişimde bu kuralların bir anlamı olmadığını ifade etmişlerdir. Dil öğrenimi için gramer bilgisinin sosyal paylaşım siteleri dışında öğrenilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kullanıcılar dil öğrenimi için sosyal medyayı interneti ve eğitim sitelerini daha çok video izlemek için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Sosyal medyada dil ve kelime sayfalarının takibi sayesinde günlük olarak ilgili sayfaların yönlendirdiği kelimeleri ve cümlelerle karşılaştıklarını buda ulaşım kolaylığı sağladığını ve akılda kalıcı olup öğrenimi arttırdığını ifade etmişlerdir.

16. Katılımcı sosyal medyada kullanılan yabancı dilin gerçek hayatta kullanılan dilden çok farklı olduğunu ifade etmiştir. Sosyal medya ile öğrenilen ve geliştirilen dil ile sınavda başarılı olunamayacağını vurgulamıştır. Sosyal medya uygulamalarında kullananların sokak ağzı gibi kendine göre bir dil geliştirdiğini gramer kurallarına riayet gösterilmediğini ve birçok kısaltmanın kullanıldığını ifade etmiştir. İyi düzeyde dil bilgisine rağmen bu kısaltmaların bir çoğunu anlamadığını ve sosyal medyada kullanılan kısaltmaların anlamlarını gösteren bir sözlük geliştirildiğini (Urban Dictionary) ifade etmiştir. Kullanılan kısaltmalara da "lol- lots of laughs, TBH- to be honest, SMH- shakingmyhead, DOA- dead on arrival" örnek olarak vermiştir.

Sonuç olarak internet ve sosyal medya kullanıcılar tarafından dil öğrenimi için yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal medyanın ücretsiz ve ulaşımının kolay dil öğrenimi için bu mecraları cazip hale getirmektedir. İnternet üzerinden dil öğrenimi için kullanıcılar genellikle eğitim sitelerini takip ederek belli bir ücret karşılığında bu sitelerin sağladığı video derslerine katılmaktadırlar. Bu tür eğitim siteleri yaygın olarak kullanıldığı gibi kullanıcılarda memnun durumdadır.

KAYNAKÇA

- Alyaz, Y.,& Akyıldız, Y. (2018). Yabancı Dil Öğretimi İçin 3B Dijital Oyunlar/ Oyunlaştırılmış Uygulamalar Geliştirme. Diyalog InterkulturelleZeitschriftFür Germanistik, 6(1), 131-158.
- Argın, E. (2019). Z Kuşağının Sosyal Medya Bağımlılığı ve Narsist Eğilimler: Elazığ İli Örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6 (6), 166-183. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/asead/issue/47256/595415>
- Argın, E. (2018). Algı Yönetimi ve Sosyal Medya: 2017 Anayasa Referandumu Üzerinden Bir İnceleme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler

- Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Malatya.
- Aydın, T. (2014). Dil Öğretimi ve Oyun-Çoklu Zekâ Teorisi Işığında. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14(1), 71-83.
- Batur, M. (2014). Gezi Parkı Olaylarının Sosyal Medyaya Yansıma Biçiminin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Değerlendirilmesi: Facebook Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Erzurum.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Çev. Edt.: M. Bütün ve SB Demir), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çalışkan, S. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medyada İçerik Üretimi Üzerine Bir Çalışma. *R&S - ResearchStudies Anatolia Journal*, 2 (4), 31-54. DOI: 10.33723/rs.509808
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. ve Madran, O. (2010). Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı. XV. Türkiye'de İnternet Konferansı.İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Karabulut, A. (2017). Decadence Kavramı Bağlamında Postmodern Medya Kültürüne Nietzsche'ci Açidan Bir Yaklaşım. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Koç, H.A. (2017). *Sosyal Medya ve Narsisizm Kültürü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Korkmazer, G.,& Yaprak, H. İ. (2014). Almanca Öğretmen Adaylarının Temel Dil Beceri ve Alanlarına Yönelik İnternet Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz. *TURKISH STUDIES-International PeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic-*, ISSN, 1308-2140.
- Köse, H.,& Karabulut, A. (2017). TheRelationshipBetweenSpeedAndReality, AndDromology Of TheMeaningInThe New MediaEra. *International Journal of Arts&Sciences*, 10(2), 421-427.
- McCracken G. (1988). *The Long Interview*. Sage: NewburyPark, CA: Sage
- Mondahl, M.,&Razmerita, L. (2014). Social Media, Collaboration and Social Learning--A Case-Study of Foreign Language Learning. *Electronic Journal of E-learning*, 12(4), 339-352.
- Öztürk, M. F.,& Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *ZeitschriftfürdieWelt der Türken/Journal of World of Turks*, 7 (1), 101-120.
- Sarsar, F, Başbay, M, Başbay, A. (2015). Öğrenme-Öğretme Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 11 (2). Retrievedfrom <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17397/181901>
- Şener, Y. (2018). Siyasal Partilerin Halkla İlişkiler Çalışmaları ve Seçmen Memnuniyeti: Elazığ İli Örneği.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Şimşek, H.,& Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Toğay, A., Akdur, T. E., Yetişken, İ. C., & Bilici, A. (2013). Eğitim süreçlerinde sosyal ağların kullanımı: Bir MYO deneyimi. XIV. Akademik Bilişim Konferansı, 28-30.
- VanDoorn, G., & Eklund, A. A. (2013). Faceto Facebook: Social media and the learning and teaching potential of symmetrical, synchronous communication. *Journal of University Teaching& Learning Practice*, 10(1), 6.
- Yağbasan, M. Ve Çakar, F. (2006). Doktor-Hasta İlişkisinde Dile ve Davranışa Dayalı İletişimsel Sorunları Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,15, 609-629.